Pârvu Boerescu

PRECIZĂRI ŞI RECTIFICĂRI (II)

M I R E

Într-un articol anterior (Boerescu, 2010), am pledat în favoarea etimologiei latine a cuvântului *mire*: < lat. *miles*[1] „soldat, ostaş, ofiţer [de gardă] la palat (în timpul imperiului) etc.” şi pentru renunţarea definitivă la etimologia propusă în DEX, DLR, MDA şi DEXI: cf. alb. *(i) mirë* „bun etc.”, ţinând seama în special de observaţiile Magdalenei Vulpe (1997, cf. Marius Sala, IELR, p. 164–166.), cu privire la păstrarea sensului iniţial latin al cuvântului *mire*, în câteva colinde tradiţionale româneşti, de pildă: *La poarta lu împăratu / Şade un mire rezematu / Şi se cere la vânatu…*

În afară de colinde, putem găsi alte contexte, în special în oraţiile de nuntă numite *colăcării/ conăcării/ conăcăşii*, unde sunt prezente aluziile la faptul că *mirele* aparţine în mod esenţial armatei. Mirele, în timpul nunţii, nu e doar un simplu „soldat”, el este hiperbolizat de obicei în postură de comandant. Asemenea unor cunoscute personaje din basme, *mirele* este un *împărat*[2] (< lat. *imperator* „comandant suprem al armatei”). Unul dintre cei doi *colăceri* îl prezintă pe mire după cum urmează: *Numaidecât noi spunem / C-al nostru cinstit împărat / De dimineaţă s-a sculat, / Pe ochi negri s-a spălat, / În palat că s-a îmbrăcat, / În suliţă s-a rezemat, / În scări de aur s-a înălţat, / Peste toţi a căutat / Şi ne-a ales pe noi,/ Pe aceşti doi, / Doi voinici pe doi cai murgi, / Din cai sumeţi, / Din gură*

[1] Această etimologie, propusă de T. Cipariu (*Elem.*, 1854, p. 118–119 [*O.*, p. 238]) şi reluată de P. Papahagi (*Not. etim.*, în A.A.Rom., 29, p. 236), a fost acceptată de H. Tiktin (DRG, p. 993), S. Puşcariu (LR, I, p. 357) etc. Ipotezei iniţiale, P. Skok (ASPh, 37, 1920, p. 85–87), W. Meyer-Lübke (REW[3] 5568) şi E. Petrovici (DR, 5, 1927–1928, p. 482) i-au adăugat, ca explicaţie, prea puţin probabilul calc semantic după bg., srb. *vojno* „soldat, soţ” (< v. sl. *voinŭ* „luptător, războinic, soldat”), cf. rom. (reg.) *voină/voinea* „însurăţel”, uneori şi „logodnic”. Dezvoltarea semantică a srb. hipocoristic (înv.) *vójno* „soţ” este explicată în Skok, ERHSJ, III, p. 612, prin simpla comparaţie cu rom. *mire*, iar bg. dial. (din graiurile nordice) *вòйно*, glosat exclusiv ca „flăcău, holtei, iubit, ibovnic, soţ”, este comparat de BER, I, p. 173, pentru semantism, cu rom. *voinic*. Presupusul calc semantic s-a produs mai probabil în srb. şi bg. *vojno*, după rom. *mire* şi *voinic*.

[2] Tradiţia populară precreştină despre *mirele – împărat*, la fel ca şi cea a *cununii* împletite din flori a *miresei*, a fost întreţinută, întărită, dar şi parţial modificată prin slujba creştină a *Cununiei*, în timpul căreia, pe capul mirilor sunt aşezate cununi din metal, care imită coroanele cu care erau încoronaţi împăraţii bizantini. Semnificaţia *cununii mirilor* este însă mult diferită de aceea a *coroanei împăratului.* Cununa mirilor simbolizează podoaba, cinstea şi răsplata pentru curăţia lor, darul lor binecuvântat de a da viaţă, de a naşte prunci. Cununile mirilor sunt asemănate în timpul slujbei cununiei cu cele ale sfinţilor mucenici, încununaţi pentru că s-au jertfit pentru cruce şi credinţă. Ridicarea cununilor, la sfârşitul cununiei, se face în semn de mulţumire şi jertfă adusă lui Dumnezeu. Pentru detalii, vezi, de exemplu: Ierom. Petru Pruteanu, *Studiu istorico-liturgic asupra Slujbei Cununiei*, online.

LR, LXIII, nr. 3, p. 305–332, Bucureşti, 2014

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)

îndrăzneți... Şi în continuare: *Al nostru cinstit împărat / Cu oştile s-a luat la vânat. / Ş-a vânat munții cu săptămânile, / Dealurile cu zilele, / Ş-a dat într-un mijloc [de] cale, / Şi-ntr-o urmă de fiară, / Care şi împăratul să miară. / Şi strânse toți domnii şi sfetnicii / Şi ziseră că e urmă de zână, / Ca să fie cu al nostru împărat bună-mpreună...* (V. Gh. Pădureanu, Făurei, jud. Putna, *ap.* Elena Sevastos, *Nunta la români*, p. 104, 105). „Vânătoarea" este desigur o metaforă rituală pentru găsirea fetei dorite de *mire*, metaforă perpetuată din vremuri imemoriale, în mitologia arhaică asociată celui mai important eveniment din viața omului, căsătoria.

În schimb, un refuz din partea miresei ori nerespectarea tradiției şi a obligațiilor care sunt în sarcina familiei acesteia sunt prevenite prin amenințări care se încadrează în aceeaşi hiperbolă a mirelui – „împărat" şi „comandant de oşti": *Că vine dumnealui* [mirele] *cu nunul cel mare / Şi cu fiii dumisale, / Cu boieri bătrâni, / Cu voinici tineri, / Din cai jucând, / Din gură vin bând, / Din pistoale foc vărsând. / Şi când va descălica, / Cu oastea sa, / Pământul se va cutremura / Şi dumnea-voastră mare frică veți lua. / Şi câte nu vor fi de ajuns, / Atunci nu veți avea loc de ascuns, / Şi nici gură de răspuns...* (*Ibid.*, p. 106).

Orațiile de nuntă mai scot în evidență şi faptul că mirele este „tânăr": *Tânărul mirele nostru / la vânat că s-a luat...* De asemenea, nelipsită este şi lauda la adresa frumuseții celor doi miri, mirele şi mireasa: *Hai cu danțu' cătinel, / Că mirele-i frumuşel / Şi mireasa ca şi el...* Sau: *Să trăieşti, mireasă, / Tânără, frumoasă...* (*Id.*, p. 118, 220, 140).

Încercările de a deriva cuvântul *mire* din v. sl. *milŭ* „drag, iubit" (Cihac), din substratul dac, prin comparație cu alb. *mirë* „bun" [→ „bun de însurat"?], frumos[?][3] (Hasdeu, 1873, cf. Brâncuş, VA, p. 143), din v. gr. *meĩrax* „fată tânără, tânăr, adolescent efeminat[!]" (Diculescu) ori din acelaşi substrat dac, dar prin comparație cu v. ind. *marya-* „bărbat, tânăr, ibovnic etc.", cf. rad. i.-e. **merio-* „om tânăr" (I.I. Russu, ER, p. 355; v. şi Wald–Sluşanschi, p. 116), fie prin comparație cu v. sl. *milŭ* „drag, iubit", prus. *mīls* id., lit. *meilùs* id., de unde ipoteza unui trac **milu* „drag, iubit, scump" (Ivănescu[4], ILR, p. 259), nu au făcut nimic altceva decât să scoată cuvântul din contextul său istoric şi etnografic firesc[5].

[3] Sensul de bază al adj. alb. *(i) mirë* este „bun", în timp ce omul „frumos" se regăseşte în adj. alb. *(i) bukur*, cuvânt existent şi în substratul limbii române, ținând seama de antroponimul *Bucur*. Asocierea dintre alb. *mirë* „bun" şi „mire" este nepotrivită semantic, inclusiv în raport cu tendința de origine latină populară de a transforma adj. *bun*, din *„tată bun"*, în *„bunic"*, înlocuitorul lui *auş* (< lat. *avus* „bunic") sau *ghiuj* (cf. alb. *gjysh* „idem"). Pe de altă parte, acad. Gr. Brâncuş semnalează corespondența dintre alb. *mirë-a*, pl. *mira-te*, din dialectele albaneze vorbite în Grecia, şi rom. *bunele*, zâne din mitologia comună balcanică (FD, 31, [Brâncuş,] 2012, p. 19).

[4] G. Ivănescu invocă în sprijinul ipotezei sale existența formei *mir(u)*, atestată în Hunedoara (ALR, I, vol. II, h. 256), care ar fi cea mai veche, iar *mire*, după părerea autorului, fiind la origine numai vocativul lui *mir*[!]. Credem că reg. *mir, mńir*$^{[ĭu]}$ (Ştei – j. Hunedoara, Arieşeni – Nucet, în Munții Apuseni) şi *mńirʒadz*^{u} (atestat la Certege – Câmpeni, Scărişoara – Abrud) pot fi continuatorii unui element de substrat **meiri-(u-)* „om tânăr", ca sinonime autohtone ale băn. *june* „tânăr" → „mire" (vezi şi Wald–Sluşanschi, p. 116).

[5] Dacă în limba dacilor *mirele* ar fi avut doar înțelesul inițial de „bărbat tânăr", „frumos", „bun" etc., de ce oare, după nuntă, mirelui nu i se mai spune niciodată „mire"? Este posibil ca mirele să fi fost bun, tânăr şi frumos doar până în ziua nunții?!

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)

Rămâne însă de datoria noastră să lămurim tranziţia semantică, aparent greu explicabilă, de la lat. *miles* „soldat” la românescul *mire*. Mai întâi, trebuie să arătăm că pentru a deveni „mire”, în realitate, nu este neapărat necesar ca acesta să fie un bărbat „frumos”, „bun”, „tânăr”, „drag” etc., deşi aceste calităţi sunt întâlnite la marea majoritate a mirilor. Singura condiţie cerută i m p e r a t i v este aceea ca bărbatul să vrea şi să fie hotărât să se *însoare* (< lat. **inuxorare* < *uxor* „soţie”) în mod legiuit (din punct de vedere religios şi civil) cu aleasa sa, devenită *mireasă* (< *mire* + suf. *-easă* < lat. *-ĭssa* < gr.), iar această hotărâre trebuie să fie finalizată obligatoriu printr-o *nuntă* (< lat. *nuptiae*), ceremonie care schimbă statutul social al *mirelui*, transformându-l în *om însurat* (cf. lat. *uxoratus* id.) sau *însurăţel* (imediat după nuntă), *soţ* (< lat. *socius* id.) sau *bărbat legiuit*, ori (înv., reg.) *mărit* (< lat. *maritus* „soţ”), cu drepturi şi obligaţii, cunoscute în evoluţia lor istorică din legile sau pravilele care au reglementat şi continuă să reglementeze *dreptul* familiei.

Termenii româneşti de înrudire, înainte şi după căsătorie, sunt aproape toţi de origine latină. Excepţiile, de exemplu *logdnic, logodnică*, *logodnă*, de origine slavonă (DLR), au fost împrumutate relativ târziu, abia după ce lat. *spo(n)sus*, *spo(n)sa*, *spo(n)salia*, cu acelaşi înţeles (> rom. **spus, *spusă, *spusaie*, cf. fr. *époux, épouse, épousaille*), au dispărut din cauza concurenţei cu formele flexionare ale verbului *a spune*. În Ardeal se mai păstrează încă sinonimele *încredinţat, încredinţată* pentru *logodnic, logodnică*, respectiv *încredinţare* sau *credinţă* pentru *logodnă*, cf. it. *fidanzato*, fr. *fiancé* etc., cf. lat. *fides* „credinţă”. În DVL (*Anonymus Caransebesiensis*), apare şi arhaismul *giune „sponsus”*, „logodnic”, care, sub forma *june* „tânăr (care se însoară)”, este unul dintre sinonimele regionale ale „mirelui”, în Banat şi sudul Crişanei.

Ceea ce frapează în cazul cuvântului *mire* este faptul că acesta nu are niciun „sinonim” propriu-zis în celelalte limbi romanice. Comparaţia cu fr. *beau-fils* (sugerată de Şăineanu, în susţinerea etimologiei albaneze[6]) nu este potrivită, deoarece *ginere* (< lat. *gener* „ginere, viitor ginere”) sau *ginerică*, numele purtat de mire în ziua nunţii, mai ales în aria sudică, în Muntenia şi Oltenia (cf. ALRM, I/II, h. 356), ca şi alb. *dhëndër* „mire, ginere”, reflectă doar o relaţie cu socrii mirelui, oficializată la cununie şi c o n t i n u a t ă până la decesul acestora. Deşi cuvântul *mire* este tradus destul de aproximativ prin pg. *noivo*, sp. *novio*, it. *fidanzato* „logodnic” sau it. (*promesso*) *sposo*, fr. *promis*, *marié* „logodnic, căsătorit”, la români, *mirele* nu este considerat un simplu sinonim al lui *logodnic*, logodna fiind doar un eveniment din viaţa mirelui, când biserica oficializează promisiunea de căsătorie.

Explicaţia acestui caz singular o găsim în istoria Daciei Traiane şi în contextul relaţiilor sociale care s-au întemeiat după includerea Daciei în Imperiul Roman. Dacia a fost de la început o provincie imperială, condusă de împărat, prin reprezentantul său – *legatus augusti pro praetore*, spre deosebire de alte provincii, mai demult cucerite, care erau administrate de senat. Dacia având o mare

[6] În albaneză nici nu există sintagma *djalë i mirë* „fiu bun, frumos”, ca echivalent al fr. *beau-fils* „ginere”.

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)

importanță strategică, pe teritoriul ei au fost staționate permanent mai multe legiuni ale armatei romane, precum şi un mare număr de trupe auxiliare.

Printre dovezile arheologice descoperite pe teritoriul Daciei, au o mare relevanță în problema noastră *diplomele militare* romane din bronz, editate de Ioan I. Russu în vol. *Inscripțiile Daciei Romane*, I. (1975), diplome militare care conțin informații de primă mână şi total fiabile[7] privind viața soldaților, *milites*, care au luptat, au trăit şi au fost împământeniți în Dacia. Câteva dintre diplomele păstrate intacte conțin un text standard, de exemplu Diploma D X, din 22 martie 129 (*op. cit.*, p. 100):

Imp(erator) [Împăratul]... Hadrianus Aug(ustus) [urmează titlurile]... *equitib(us) et peditib(us) qui militaver(unt) in [călăraşilor şi pedestraşilor care au fost soldați în]*... [urmează numele unităților militare şi ale comandanților acestora] *quin(is) et vicen(is) pluribusve stipendis emeritis* ***dimissis honesta missione*** *[după un serviciu militar de 25 sau mai mulți ani, (fiind)* ***eliberați din armată****, cinstiți şi răsplătiți] quorum nomina subscripta sunt ipsis liberis posterisque [(şi) ale căror nume sunt consemnate mai jos în această carte (în acest decret)] eorum* ***civitatem*** *dedit [li s-a dat* ***dreptul de cetățenie****] et* ***conubium*** *cum uxoribus quas tunc habuissent cum est civitas iis data [şi* ***dreptul de legiuită căsătorie*** *cu soțiile pe care le aveau atunci când li s-a acordat cetățenia] aut siqui caelibes essent cum iis quas postea duxissent dumtaxat singuli singulas [sau, dacă sunt necăsătoriți, cu cele pe care după aceea le vor lua, (dar) numai pentru câte una]...* [urmează data actului, numele militarilor lăsați la vatră, autentificarea copiei în conformitate cu decretul afişat la Roma, numele martorilor etc.].

Dreptul de *legiuită căsătorie – ius con(n)ubii* avea o importanță fundamentală în legislația romană, atât prin condițiile impuse, cât şi prin consecințele sale juridice. *Iustum matrimonium*[8] nu putea avea loc decât între *cetățenii romani*. *Peregrinii* – oamenii liberi care până în anul 212 d. Hr.[9] nu aveau cetățenia, se puteau căsători legal doar cu permisiunea împăratului, în provinciile administrate în numele împăratului, respectiv cu cea a senatului, în provinciile administrate direct de senat. *Connubium* avea drept efect *patria potestas*, în sensul că soția şi copiii primeau statutul social al soțului – *pater familias*, cu toții fiind însă sub autoritatea („puterea") tatălui familiei. Prin căsătoria *cum conventione*, soția trecea legal în *familia* soțului, devenind *mater familias*, *quae in manum convenit*. Soția *in manu* (aflată sub autoritatea bărbatului) dobândea dreptul de a-şi moşteni soțul, în rând cu copiii acestuia.

Din textul diplomei militare citate rezultă clar că soldatul (*miles – mirele*) putea trăi în concubinaj cu *o soție*, de obicei *peregrină* (fără cetățenie) – *uxor militis* –, numită ulterior *mir**easă*** (cf. *împărăt**easă***), dar nunta propriu-zisă, *nunta*

[7] În ciuda discuției deschise de Rudolf Windisch (în ALIL, 52, 2012, p. 39–54), pornind de la criticile aduse lui I.I. Russu (1975) de G. Alföldy (1977).

[8] „Căsătoria legiuită", cf. W. Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, 1875, p. 740–744.

[9] An în care, prin *Constitutio Antoniniana*, toți oamenii liberi locuitori în imperiu, indiferent de origine, au primit cetățenia romană.

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)

legiuită, cu toată solemnitatea ei, nu putea avea loc decât cu p e r m i s i u n e a împăratului, în baza decretului de lăsare la vatră, mai exact, în ziua în care *soldatul – „mire”* **înceta** de a mai fi soldat – „mire”, devenind cetăţean: lat. *civis* ***romanus*** (> rom. *român/român*), soţ: *român la uşa casei* „soţ care aduce banii în casă soţiei” (DLR, s.v.); *rumânu meu* „soţul meu” (ALRM, II/I, h. 211) şi veteran: lat. ***veteranus*** (> lat. pop. **betranus* > rom. *bătrân*).

Anterior căsătoriei legale (*connubium*), *miles* – soldatul-„mire” era obligat să trăiască în garnizoana fortificată, în *castrum*, iar *uxor militis* – „mireasa” nu putea trăi decât în *cannabae*, în locuinţele civile (barăcile) din vecinătatea garnizoanei, probabil împreună cu familia ei. Abia după *connubium* şi după eliberarea din armată, ex-„mirele” se putea aşeza la ***casa*** *lui*[10], împreună cu ex-„mireasa”, care, după nuntă, „şi-a luat ziua bună” de la părinţi, plecând de obicei din locuinţa acestora.

Având în vedere faptul că lăsarea la vatră, primirea cetăţeniei şi căsătoria legiuită reprezentau încununarea carierei „soldatului”, numele de *mire* – „soldat”, atât de specific, a fost păstrat îndeosebi în Dacia Superioară (mai târziu *Dacia Porolissensis* şi *Dacia Apulensis*, azi, în Transilvania), deoarece această provincie de graniţă, intens militarizată, a fost părăsită brusc şi d e f i n i t i v, cu mai mult de trei secole înainte ca Imperiul Roman de Răsărit să-şi piardă provinciile latinofone sud-dunărene, devenind apoi Imperiul Bizantin, de limbă greacă.

În ciuda faptului că daco-romanii au trebuit să trăiască după părăsirea Daciei sub stăpânirea diverselor popoare migratoare, deşi răspândirea creştinismului a adus cu sine schimbări esenţiale în pregătirea şi în ceremonia nunţii, la nord de Carpaţi s-a păstrat totuşi intactă, în popor, amintirea soldatului-cetăţean, *miles emeritus* – „mirele” care „şade rezemat la poarta împăratului” şi care vrea să se căsătorească (care „se cere la vânat”!), împreună cu amintirea mai îndepărtată a soldatului – „mire” – *miles*, devenit în situaţii e x c e p ţ i o n a l e *împărat – imperator*, în secolul al III-lea, o epocă încă glorioasă a Imperiului, când un soldat deosebit de viteaz şi de merituos, precum *Maximinus Thrax*, născut în Moesia, din simplu ţăran-soldat a ajuns ofiţer, comandant de legiuni şi apoi împărat (235–238 d. Hr.), în urma aclamaţiilor trupelor din subordine.

La sudul Dunării şi chiar la sud de Carpaţi, în zona recucerită periodic de la stăpânitorii migratori[11], această amintire s-a şters cu timpul, în perioada de decadenţă a Imperiului, viaţa militară pierzându-şi mult din prestigiu sub influenţa noilor concepţii creştine. Nu întâmplător, în meglenoromână s-a păstrat doar cuvântul *ămpirat* „împărat”, iar în aromână nu mai există nici *împărat* şi nici *mire*,

[10] Importanţa evenimentului aşezării mirelui-soldat, devenit însurăţel, în aceeaşi *casă* cu mireasa, după nuntă, este dovedită de existenţa derivatului *căsător(iu)* „om însurat, stabilit la casa lui” (< *a* **căsa* < lat. pop. **casare*), cuvânt exclusiv masculin în dacoromână, cu familia sa de cuvinte: *a se căsători*, *căsătorie* (cf. CDDE 281; DA, I/II, p. 176).

[11] După părăsirea Daciei Traiane, Imperiul Roman a menţinut aproape permanent „capete de pod” militare pe malul stâng al Dunării, din Banat până în Delta Dunării. Constantin cel Mare, după ce i-a izgonit pe goţi, a construit la Sucidava (Celei) un nou pod de piatră peste Dunăre (inaugurat la 5 iulie 328 d. Hr.), pentru a reconsolida dominaţia romană asupra teritoriului Munteniei şi Olteniei (actuala arie a graiurilor dacoromâne sudice).

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)

cuvinte care au fost înlocuite cu *amiră* „împărat” (< gr. *amirãx* idem < tc.), respectiv cu *gámbro/ grambó/* etc. (< gr. *gambrós* „mire, ginere”).

Etimologia cuvântului ar. *măireasă* (cu diftong) „mireasă”, termen existent doar în aromâna nordică (după DDA, p. 777, cf. *n(i)veastă noauă* id., în aromâna sudică), a fost lămurită de acad. Gr. Brâncuş încă din anul 1983 (VA, p. 143): rom. com. *mireasă*, „adaptat la pronunţia specifică unor graiuri albaneze de nord: *mirë* > *ma i̯rë* [„bun”], *shtëpi* > *shtëpa i̯* , *shpa i̯* [„casă”]”.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Alföldy, 1977 = Géza Alföldy, Rezension zu I.I. Russu, *Inscripţiile Daciei Romane*, vol. I, [...], în „Historische Zeitschrift”, 224, H. 3, p. 667–669.

ALRM, I = Sever Pop, *Micul atlas linguistic român*, Partea I, vol. I. (A. *Părţile corpului omenesc şi boalele lui*), Cluj, Muzeul limbii române, 1938; vol. II, *Familia, Naşterea, Botezul, Copilăria, Nunta, Moartea*, Sibiu, Muzeul limbii române, 1942.

Bailly = A. Bailly, *Dictionnaire grec-français*, édition revue par L. Séchan et P. Chantraine. Paris, Librairie Hachette, [1950].

BER, I = Bălgarska Akademia na Naukite, Institut za Bălgarski Ezik. Vl. Gheorghiev, I. Duridanov *et al*., *Bălgarski etimologičen rečnik*, I (A–З), Sofia, 1971.

Boerescu, 2010 = Pârvu Boerescu, *Propuneri şi argumente pentru revizuirea unor etimologii din DEX, DLR, DEXI* [II], în LR. LIX, 2010, nr. 2, p. 185–206 [*mire*, p. 190].

Brâncuş, VA = Grigore Brâncuş, *Vocabularul autohton al limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.

Brâncuş, 2012 = Grigore Brâncuş, *Atlasul dialectal al limbii albaneze. Elemente comune cu româna*, în „Fonetică şi dialectologie”, XXXI, 2012, p. 5–19.

CDDE = I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, *Dicţionarul etimologic al limbii române. Elementele latine* [A – Putea], Bucureşti, Editura Socec, 1907–1914.

Cihac = A. de Cihac, *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, t. II, Francfort s/M – Berlin – Bucureşti, 1879.

Cipariu, *Elem.* = Timotei Cipariu, *Elemente de limba română după dialecte şi monumente vechi*, [Blaj, 1854], în vol. *Opere*, I, ediţie îngrijită de Carmen-Gabriela Pamfil, introducere de Gavril Istrate. Bucureşti, Editura Academiei, 1987, p. 183–276.

DDA = Tache Papahagi, *Dicţionarul dialectului aromân*, *general şi etimologic*, ediţia a doua, augmentată [Bucureşti], Editura Academiei, 1974.

DEX = Academia R.S.România, Institutul de Lingvistică. Ion Coteanu, Luiza Seche, Mircea Seche, *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei, 1975; supliment, 1988, reeditare: Univers Enciclopedic, 1996; ediţie revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DEXI = Eugenia Dima (coordonator ştiinţific), *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, [Chişinău], Ed. Arc & Gunivas, 2007.

Diculescu = C. Diculescu, *Elementele vechi greceşti în limba română*, în DR, IV, 1924–1926, I, p. 394–516 [*mire*, p. 492].

DIVR = D. M. Pippidi (cond.), *Dicţionar de istorie veche a României (Paleolitic – sec. X)*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976.

DLR = Academia Română, Redactori responsabili: Iorgu Iordan, Al. Graur, Ion Coteanu; Marius Sala, Gh. Mihăilă, *Dicţionarul limbii române*, serie nouă, tom VI–XIV (Literele M – Z), tom I/3–8 (Literele D – E), tom III–V (Literele K – L), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1965–2010.

DVL = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dictionarium Valachico-Latinum*. Primul dicţionar al limbii române. Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)

Guţu = G. Guţu, *Dicţionar latin-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.
Hasdeu = B. P. Hasdeu (director), „Columna lui Traian”, 1873 [*mire*: p. 110].
Ivănescu, ILR = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea, 1980.
Marian, *Nunta* = Simion Florea Marian, *Nunta la români*, Studiu istorico-etnografic, comparativ, Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1890.
MDA = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Micul dicţionar academic*, 4 vol., Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2001–2003.
Papahagi, P. = Pericle Papahagi, *Notiţe etimologice*, în „Analele Academiei Române”, Mem. secţ. lit., seria II, t. XXIX, 1906–1907, p. 201–248.
Russu, ER = I.I. Russu, *Etnogeneza românilor. Fondul autohton traco-dacic şi componenta latino-romanică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981.
Russu, IDR = *Inscripţiile Daciei Romane*, vol. I. *Introducere istorică şi epigrafică. Diplomele militare. Tăbliţele cerate.* Adunate, însoţite de comentarii şi indice, traduse în româneşte de Ioan. I. Russu. Bucureşti, Editura Academiei, 1975.
Sala, IELR = Marius Sala, *Introducere în etimologia limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, „*Etymologica*” 20, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
Sevastos, 1889 = Elena Sevastos, *Nunta la români*, Studiu istorico-etnografic comparativ. Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, Tipografia Carol Göbl, 1889.
Skok, ASPh = P. Skok, *Einige Worterklärungen*, II, (*II. Décalques linguistiques*), în „Archiv für slavische Philologie”, XXXVII, Berlin, 1920, p. 81–92.
Skok, ERHSJ = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV), Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1971–1973.
Smith, 1875 = William Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, London, 1875, p. 740–744, *online.*
Şăineanu, DU Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române*. A cincea ediţiune. Craiova, „Scrisul Românesc” [1925].
Vulpe, 1997 Magdalena Vulpe, *Un argument în favoarea etimologiei latine a lui* ***mire***, în LR, 46, 1997, nr. 1–2, p. 119–122.
Wald–Sluşanschi Lucia Wald, Dan Sluşanschi, *Introducere în studiul limbii şi culturii indo-europene*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1987.
Windisch, 2012 Rudolf Windisch, *Vulgärlateinische Spuren in den* ***Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris antiquae***?, în ALIL, t. 52, 2012, p. 39–54.

ADDITIONS AND CORRECTIONS (II):

MIRE

(Abstract)

We explain the Latin etymology of Rum. *mire* ‘young man about to get married’, ‘bridegroom’: from Lat. *miles* ‘soldier’, (later) also ‘officer in guard’, by the historical data resulting from the Roman *Diplomata militaria*, found in *Dacia Traiana*, the ex-Roman province on the territory of Romania. The legal marriage (*iustum matrimonium*) of the Roman soldiers in Dacia was allowed by Emperor’s decree, granting them *civitas* and *connubium* after the discharge from the army (Lat. *honesta missio*), by which the new Roman citizen was accepted in the community as a married man and *pater familias* according to the law. There is a perfect parallel between Lat. *miles* ‘soldier’ > Rom. *mire* ‘young man, bridegroom’ and Lat. *veteranus* ‘veteran (ex-soldier)’ > Rom. *bătrân* ‘old man’.

Cuvinte-cheie: rom. *mire*, lat. *miles*, *imperator*, rom. *cununie*, diplome militare romane, lat. *civitas*, *connubium*, *honesta missio.*
Keywords: Rom. *mire*, Lat. *miles*, *imperator*, Rom. *cununie* ‘marriage ceremony’, Roman *Diplomata militaria*, Lat. *civitas*, *connubium*, *honesta missio.*

Bucureşti, Şoseaua Iancului nr. 10, apart. 40.
pczboerescu@yahoo.com

BDD-A10131 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 20:39:10 UTC)